

www.unijairl.org

УНИЈА

БИЛТЕН

Број 3-4. Год. I Београд новембар-децембар 2004. Бесплатан примерак

Издавање овог Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице УН (UNHCR)

УНИЈА УДРУЖЕЊА РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА СА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ У ПРОТЕКЛОЈ ГОДИНИ ОСТВАРИЛА ЗАЦРТАНЕ ЦИЉЕВЕ

ПОВРАТАК, ОБНОВА, ИНФОРМИСАНОСТ

Сумирајући резултате, остварене у години која остаје иза нас, чланице Уније удружења расељених лица, извршна канцеларија у Београду и канцеларија у Звечану, могу се похвалити низом активности које су добринеле повратку одређеног броја расељених лица на Косово и Метохију, реконструкцији и обнови њихових порушених кућа, селектовању лица која учествују у раду Олимпијских радних група, организовању иги-види посеба, побољшању информисаности и низу других активности, а све то с циљем остваривања основне мисије Уније да лицима прогнаним са Косова и Метохије помогне у доношењу одлуке о свом коначном статусу. Најкраће речено, тај статус може бити решен кроз повратак у своје домове или у интегрисању у средине у којима се тренутно налазе. Унија ће им у складу са својим могућностима и у наредној години пружити помоћ у свим већ наведеним активностима, каже Владимир Черечина, извршни директор Уније.

• **Колико сте задовољни остваривањем програмских начела Уније и шта видите као основне проблеме са којима ће се ваши корисници сусретати у наредној години?**

Пре свега, желим да истакнем да се расељена лица већ шесту годину налазе "негде између". Нити их је средина у којој су пронашли тренутно пребивалиште прихвати-

Владимир Черечина

ла, нити у већем делу Косова и Метохије локална заједница испољава претерану жељу за њиховим повратком. Расељена лица, не уживају статус равноправних грађана ни у општинама из којих су избегли, ни у општинама у којима се тренутно налазе. Да ствар, по њих, буде још гора, ни целокупна политичка ситуација, која се тренутно води око Космета, не иде им на руку. Тиме је теже оценити колико смо

задовољни циљевима које смо остварили, јер за неке је и једна обновљена кућа или једна враћена породица успех, док други све оно што смо, неспорно постигли, омаловажавају. Гледајући какве је резултате држава Србија постигла на овом пољу, а слободно могу рећи и представници међународне заједнице, онда, хтели ми то или не, морамо бити задовољни постигнутим резултатима Уније. Подсетио бих да је Унија само асоцијација шест сталних и пет придружених чланица које се баве расељеничким питањима. Што се приоритета за наредну годину тиче они остају исти.

• **Да ли можете да их конкретизујете?**

Повратак, обнова и боља информисаност су и даље наши приоритети. Међутим, треба имати у виду да је све већи број расељених дубоко загазио испод црте сиромаштва. Они немају посао, већина њих живе као подстанари или у колективним центрима, немају решена питања здравственог и социјалног осигурања, лоше су информисани о стању на Косову и Метохији, али и о својим правима у местима привременог боравка. Сваки од набројених сегмената је у неку руку наш приоритет, да, ако ништа друго, бар покушамо да јавно укажемо на њега. Када говоримо о повратку и обнови порушених кућа, већ на првом кораку се сусрећемо са проблемима који нису мали. Пре свега мислим на безбедност повратника и сло-

Смаћ, децембар 2004.

боду кретања, на финансијску одрживост повратка, на приступ институцијама у покрајини. Неких помака има, као на пример, повратак и обнова у неким регионима на Космету, учествовање расељених лица у раду Општинских радних група, увођење службеника за повратак при општинама, али било је за очекивати да ће то све ићи брже. Да не помињемо догађаје од 17. марта и још неке опструкције које се врше када је повратак у питању. Баш због оваквих искустава из блиске прошлости у сусретима са представницима међународне заједнице инсистирамо на побољшању безбедности и слободе кретања.

• Већина расељених жели повраћац, колико ваша организација може утицати на то?

То је једно комплексно питање. Вратићу се на оно што сам већ рекао да је сваки, па и појединачни, повратак на Косово и Метохију добродошао. Ми смо, односно одређене организације Уније, "Завичај за повратак" из Крагујевца и "Свети Спас" из Београда, одиграле велику улогу у повратку расељених лица у села Смаћ и Горњу Србицу. Захваљујући између осталог и њиховом залагању, у овим мултиетничким селима се тренутно прави осам кућа за повратнике. Када је Призренски регион у питању истакао бих улогу удружења "Свети Спас" у повратку 36 расељених лица у село Стајковце. Повратницима је одмах по њиховом доласку отпочела изградња 20 породичних кућа. Поред већ наведених орга-

низација и удружење" Југ"из Краљева учествовало је у проналажењу и идентификацији повратника у село Бело Поље поред Пећи, као партнери Европске перспективе. "Југ" са својом партнерском организацијом "Сфида" из Призрена, такође, ради на пројектима повратка у села Мушниково и Горње Село у овој општини. Представници Уније и даље ће активно учествовати у процесу повратка и кроз израду концепт папира, без којег повратак у било коју средину на Космету није могућ.

• Јеган од Ђиришећа је и обнова и реконструкција ђорушених српских и груђих неалбанских кућа на Косову и Метохију.

Разјаснио бих разлику између реконструкције и обнове кућа. Куће срушене у догађањима од 17. марта се реконструишу, односно праве у истим димензијама у каквим су биле. Нажалост, обилазећи Космет, приметили смо да то не иде предвиђеном динамиком. Ни квалитет изградње није на завидном нивоу у што сам се и лично уверио приликом посете селу Свињаре, али и неким другим срединама доле. Обнова се односи на куће порушене у јуну 1999.године и оне се праве типски у зависности од броја повратника. Обновом се баве углавном међународне невладине организације и они то раде у складу са расположивим средствима. Имамо, нажалост, примера (село Подгорце), где су српске куће обновљене, али се домаћини не враћају. На обнову и реконструкцију кућа Унија делује и преко својих изабраних представника који учествују у раду Општинских радних група.

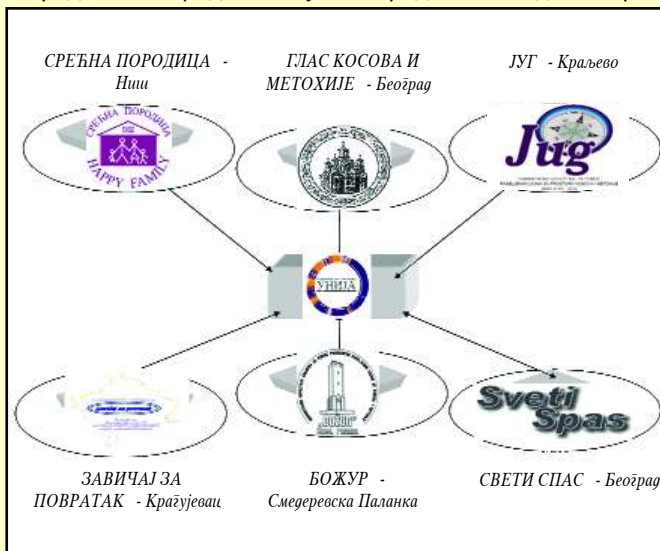
• Поменули сте Ојштинске радне групе. Још увек мноћима није јасна њихова улога.

Општинска радна група (ОРГ) је локални координациони форум за пројекте повратка. Она помаже да се чује глас расељених лица у обликовању властитих перспектива за повратак и омогућава расељеним лицима и представницима локалних заједница да директно комуницирају. На састанцима ОРГ присутни су и представници међународне заједнице, донатори, локалне власти, невладине организације и други фактори који утичу на повратак.

• Где Унија види себе у свему томе?

Улога Уније у учешћу интерно расељених лица на ОРГ огледа се у томе да заједно са представницима UNHCR-а и Данског савета за избеглице, на основу предлога расељених лица, селекује, односно бира, одређене људе који ће учествовати у раду ОРГ. Извршна канцеларија, осим тога, врши прикупљање записника, пружа техничку помоћ и што је, по мени, најважније презентује у јавност закључке који су донесени на овим радним групама. О учешћу расељених лица у раду ОРГ Дански савет за избеглице организовао је пре неки дан семинар у Соко Бањи, а о томе се шире можете информисати у овом броју нашег Билтена.

• Расељена лица све чешће се одлучују, чак и захтевају, да ђосеће месћа из којих су избегла. Колико им у

Унија

На иницијативу Међународне православне добротворне организације (ИОСС), средином 2002. године основана је Унија асоцијација расељених лица са Косова и Метохије. Она се састоји од шест удружења оснивача, три организације које су са Унијом потписале меморандум о сарадњи, као и две придружене чланице. Унија заједничким радом својих чланица покушава да дефинише решења за регионалне проблеме расељених лица не нарушавајући, при том, самостални рад својих чланица у решавању локалних проблема на територији на којој делују.

Шо ме можеће помоћи?

Поједине организације Уније редовно, у оквиру својих активности, организују иди-види посете. Тако већ више година у сарадњи са Норвешким саветом за избеглице (NRC), удружење "Свети Спас" организује посете углавном призренском крају. Преко 750 лица обишло је своје домове посредством ових посета и вероватно је то један од битних разлога што се релативно велик број расељених вратио у села око Призрена. Од пре неколико месеци, у оквиру пројекта који је почео да спроводи Дански савет за избеглице (DRC), удружење "Божур" из Смедеревске Паланке, врло успешно је почело са организацијом иди-види посета, у општинама Урошевац и Обилић. Овим путем позивам заинтересована лица да се јаве канцеларијама наведених удружења и мислим да ће врло брзо бити у прилици да обиђу своја места.

Дослућношћ информацијама

"Побољшање информисаности интерно расељених лица је, такође, један од основних приоритета Уније у наредној години", каже Владимир Черечина. "У протеклој години захваљујући финансијској подршци UNHCR-а, Унија је почела са издавањем властитог Билтена. У циљу бољег спровођења овог пројекта представници чланица Уније и извршне канцеларије, приликом својих посета Космету, достављају писане извештаје. Они се, осим у Билтену Уније, објављују и у другим медијима с

циљем да се расељеним лицима пружи што веродостојнија информација о тренутном стању на Космету. Зато користим ову прилику да се захвалим редакцији емисије "Повратак" која се емитује на РТС-у, телевизији "Јасеница" Смедеревска Паланка, Радио Београду, Радију Б 92, Радију "Глас цркве", часопису за расељена и избегла лица "Прави одговор", као и многим другим медијима, који су нам излазили у сусрет, како би нашим корисницима биле доступне информације са којима Унија располаже", истиче Черечина.

• Врайимо се расељеним лицима која се шренућно налазе у избељлишћу. У каквим сће конћакћима са њима?

Рекао бих у свакодневним. Представници удружења која чине Унију протеклог месеца обишли су колективне центре и уверили се у тежак живот расељених лица који су тренутно у њима смештени. У оквиру великог пројекта,

Духовношћ и кулћура

Тренутно стање духовне и културне баштине на Косову и Метохији заузима велики значај у раду Уније. На овом пољу посебно се истичу организације "Глас Косова и Метохије" (ГКИМ) из Београда и "Срећна породица" из Ниша. Имамо јако добру сарадњу и са представницима Српске православне цркве, односно са свештенством епархије рашко-призренске. ГКИМ већ пету годину издаје властити Билтен под називом Гласник Косова и Метохије, а његов излазак благословио је владика Артемије. Тренутно је у припреми поставка изложбе "Распето Косово" са темом страдања светиња на Косову и Метохији. "Срећна породица" за задушнице, организовала је посету гробљу у Приштини, а заједно са ГКИМ, тренутно је ангажована на изради пројекта уређења и одржавања овог гробља.

Регионалне мреже правне помоћи, који проводи Међународна православна добротворна организација (ИОСС), укључене су и четири наше организације (Свети Спас, Глас Косова и Метохије, Божур и Завичај за повратак), као и извршна канцеларија у Београду и канцеларија у Звечану. Да подсетим, ИОСС је, кроз рад својих канцеларија, само у мају и јуну месецу ове године, сачинио око шест хиљада тужби за накнаду штете почињене на Косову и Метохији. Овај пројекат је још увек у току и сва избегла и расељена лица могу се и даље обратити нашим канцеларијама, као и другим канцеларијама укљученим у ИОСС-ов програм, и потражити, бесплатно, све врсте правне помоћи. Организације "Југ" и "Божур", у сарадњи са америчком агенцијом "ACDI-VOCA", реализују пројекат "Покрените свој посао". Око стотињак породица добило је око три хиљаде долара помоћи, како би могли започети неке самосталне послове. Сличну акцију имала је и организација "Завичај за повратак". "Бизнис, али свој" је назив пројекта који су реализовали у сарадњи са општином Крагујевац, с циљем да помогну заинтересованим корисницима да се економски осамостале. Сличне акције помоћи расељеним лицима имало је и удружење "Срећна породица".

• Поменули сће многе владине и невладине организацције. Са којим од њих имаће најбољу сарадњу и колики је уойшће значај невладиног секћора?

У нашем друштву још увек се не разуме улога невладиног сектора. Чак и поједина удружења, као локалне невладине организације не схватају своју мисију. Многа расељена лица исто. Нама су представници UNMIK канцеларије за повратак и заједнице у Приштини отворено рекли да ће без сарадње удружења повратак на Космет ићи још теже. Ми сарађујемо и са Координационим центром, UNMIK-ом и, као и са великим бројем невладиних организација, иако је то свакако незахвално, истакао бих, лично добру сарадњу са UNHCR-ом, ИОСС-ом, Данским саветом за избеглице са којима извршна канцеларија тренутно ради на реализацији три пројекта.

ПРЕДСТАВНИЦИ УНИЈЕ У ПОСЕТИ КОЛЕКТИВНИМ ЦЕНТРИМА У КОЈИМА ЖИВЕ РАСЕЉЕНА ЛИЦА

ТЕШКИ УСЛОВИ ЖИВЉЕЊА

Већина расељених и избеглих лица, која живе у приватном или неком грубом виду смештаја, често завиде својим сународницима који су ипринушно пребивалиште пронашли у колективним центрима. У разговору са овим њима често чујемо изразе типа лако је њима, они не плаћају кирију, имају редовне оброке или најкраће речено они су се снашли. Да то сналажење није нимало онакво, каквим га неки замишљају, најбоље знају сами становници колективних центара. Они који су бар једном навраћили у неки од бројних избегличких кампова, о њима имају сасвим грубу слику. Већ при првом сусрећу, бар у већини избегличких центара, се види, да ти људи живе на ивици егзистенције, да у најбољем случају имају један оброк дневно, а да ћеће вишечлану породицу, различитих генерација, пронаћи у једној просторији, која им служи и за спавање и кување, је нормална појава. Чланице Уније асоцијација интерно расељених лица проводећи своје редовне активности, ових дана боравили су у јојединим колективним центрима. Њихова зајажанја, али и званичне податке Комесаријата за избеглице о животи расељених лица у колективним центрима покушаћемо да вам пренесемо у овом броју Билтена Уније.

Како презимити?

У протеклом периоду, сарадници удружења "Свети Спас" захваљујући сарадњи са Европском перспективом и активностима око анкетирања лица заинтересованих за повратак у пећко Бело Поље, обишли су неколико колективних центара у Београду и Новој Пазови, као и колективне центре на Брезовици.

У Београду су посећена интерно расељена лица из Белог Поља у колективним центрима у Калуђерици, Котежу, Батајници и Новој Пазови. Стање расељених лица у наведеним колективним центрима је слично као и у многим другим. Страховања од иселења из њихових привремених смештаја, пребацивање у другу непознату

средину, и на који начин презимити су основни проблеми који муче становнике колективних центара. Донација је све мање, а проблеми ових људи су све већи. Расељена лица из колективног центра "Лахор" на Брезовици, која су запослена и имају стални извор финансирања, суочавају се са проблемом захтева за плаћање закупа простора који користе, или ће у супротном морати напустити овај колективни центар.

Прети зараза

Волонтери и особље удружења "Завичај за повратак" Крагујевац ових дана обишли су колективне центре у овом граду. Четири колективна центра "Аеродром", "Петровац", "Трмбас" и "ПКБ" личе једна другом, управо онако као и њихови становници. Најтежа ситуација је у колективном центру "ПКБ" где борави око 140 расељених и избеглих лица. Услови за смештај су неадекватни, а представницима Удружења пожалили су се на то да се у просторијама где се спрема храна често пута могу видети мишеви и бубашвабе. Након обиласка овог центра упућен је званични захтев Комесаријату за избеглице, повереништву у Крагујевцу, да се овим људима побољшају услови живљења, јер становницима центра прети појава заразних болести. Добијено је обећање да ће бити учињено све што је у њиховим могућностима

Бранко Јовановић

да се услови поправе и непожељне последице спрече.

У избегличком кампу "Аеродром" живи четрнаесторо деце. Они млађи одвојени су од својих вршњака, док школска деца имају ту "привилегију" да се друже са локалним становништвом. Овом приликом забележили смо један специфичан случај у кампу "Петровац". Дечак Бранко Јовановић, расељено лице из

Обилића, по речима своје мајке, у рату је од страха изгубио моћ говора и тек је ових дана почео поново неразговорно да комуницира са околином. Нови састанак са малишанима из колективних центара ово Удружење заказало је пред Нову годину када ће им поделити пригодне пакетиће.

Колективни центар Чарда

Пружање правне помоћи

Четири колективна центра у којима се налазе расељена лица обишли су и представници удружења "Божур" из Смедеревске Паланке. У највећем од њих, избегличком кампу "Омладинско насеље" у Радинцу поред Смедерева, збринуто је око 850 избеглих и расељених лица. Већина њих нема јасну визију где ће се сместити уколико овај центар, како је најављено, до краја 2005. године буде затворен. У разговору са њима један од већих проблема са којима се сусрећу је и слаба информисаност, поготово по питањима несређених имовинских односа на Космету. Правни саветник у канцеларији овог Удружења, који је ангажован захваљујући пројекту који финансира ИОСС, је на лицу места заинтересованим особама пружао правну помоћ.

На двадесетак километара од Ковина налази се избеглички центар "Чарда" у коме је уточиште пронашло 450 лица од чега 100 расељених са Космета. Према најавама, због смањења колективних центара, овде би требало да дође још 250 прогнанка са Косова и Метохије. Уз недостатак топле воде и лоших хигијенских услова, велика удаљеност од Ковина представља још један од бројних проблема са којима се сусрећу.

У колективном центру "Мала Крсна" са Космета смо затекли само породицу Богдана Денића из Парлова. Остали расељени већ су пресељени у Радинац. Богдан са два малолетна детета, једним од шест и другим од две године, чека помоћ од пет стотина долара из "пикап" програма, како би се преселио у приватни смештај. Он је свестан да то није најиделније решење, али због тога што се у своју Штрбић махалу не може скоро вратити, јер је тотално порушена, ово решење му се за сада чини најприкладнијим. И у кампу "Препород" у Забели остале се само две породице са Космета, Дакић Милосава и Јолић Косигина из Ђураковца. Кажу да би се радо вратили у своје место, али сматрају да зато још увек нису створени безбедносни услови.

Реч Комесаријата за избеглице

Тренутно се у 130 колективних центара налази 16 хиљада особа, међу којима је девет хиљада расељених лица са Косова и Метохије, - изјавио је за Билтен Уније Саша Дамњановић, портпарол Комесаријата за избеглице Србије. - У складу са провођењем Националне стратегије о избеглим и расељеним лицима тренутно се ради на смањењу броја колективних центара, а крајњи циљ је њихово гашење. Ових дана се у колективним центрима врше анкете како на најбезболнији начин њиховим становницима пронаћи трајно решење смештаја. Тим људима покушавамо да помогнемо кроз тзв. "пикап" програм (давање једнократне финансијске помоћи), доделом грађевинског материјала онима који су се определили за индивидуалну стамбену изградњу, као и неким другим видовима помоћи. Једно је сигурно, да никога од њих нећемо оставити на улици -, поручује становницима избегличких кампова Саша Дамњановић.

Саша Дамњановић

Тим људима покушавамо да помогнемо кроз тзв. "пикап" програм (давање једнократне финансијске помоћи), доделом грађевинског материјала онима који су се определили за индивидуалну стамбену изградњу, као и неким другим видовима помоћи. Једно је сигурно, да никога од њих нећемо оставити на улици -, поручује становницима избегличких кампова Саша Дамњановић.

Трајни смештај

Ни у колективним центрима у Црној Гори ситуација није ништа боља него у Србији. Напротив, расељена лица, поготово она смештена на обали, пред сваку туристичку сезону, обавезно добијају наређења да морају одмах напустити објекте у којима су смештени. Убеђивања, као например у кампу Каменово, да ти објекти припадају косметским фирмама, "не пију воду". И тако већ пет година за редом над главом им виси принудна деложација. Оно што се у Црној Гори може извући као позитиван пример је трајни смештај расељених лица. Швајцарски амбасадор у Србији и Црној Гори Виљем Мајер предао је овог месеца кључеве 36 комфорних станова расељеним лицима која су напустила колективне центре "Локве" и "Стрелишта" у Беранама и тако решила трајни смештај. Изградњу стамбених зграда финансирала је швајцарска влада посредством Агенције за развој SDC, а суфинансијер је био UNHCR. У Андријевици, такође на сличан начин, изграђено је 18 станова у које су се уселиле породице које су биле смештене у избегличком центру "Хотел Комови". Међутим и на северу Црне Горе, где иначе има највећи број расељених лица, највећи проблем када су колективни центри у питању, је принудно искључење електричне енергије и недостатак гревног дрвета.

ОДРЖАН СЕМИНАР НА ТЕМУ УЧЕШЋЕ РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА У РАДУ ОПШТИНСКИХ РАДНИХ ГРУПА

ОПРАВДАНОСТ ПОСТОЈАЊА

Средином децембра у Соко Бањи, у организацији Данског савета за избеглице (DRC) одржан је дводневни семинар на тему *Учешће представника интерно расељених лица на Општинским радним групама*. Своје учешће на овом скупу узело је преко својину расељених лица, представници више регионалних канцеларија UNMIK-а за повратак и заједнице, UNHCR-а, Хабишта, Уније асоцијација интерно расељених лица са Косова и Метохије, као и представници албанске заједнице са Косова.

Програмом семинара учесници су радили у пленарним седницама (заједничким скуповима), као и тренинг радионицама на којима су расељена лица била подељена по регијама, односно општинама.

Непосредно по отварању овог скупа, новоизабраним представницима ИРЛ у ОРГ, о њиховој улози, процесу повратка и неким другим битним питањима везаним за овај процес, обратили су се представници UNHCR-а и UNMIK канцеларија за повратак и заједнице. Најзанимљивији предлози стизали су након рада по групама. На њима су, после садржајне дискусије, лоцирани највећи пропусти у досадашњем раду ОРГ, истакнуте добре стране и дати предлози на који начин се може побољшати њихов рад. Истакнуто је да су недостаци у самом раду ОРГ њихова слаба припремљеност, не добијање дневног реда на време, нередовно прослеђивање извештаја и записника након одржаних седница. Посебно

Детаљ са пленарног заседања

је апострофиран проблем да ИРЛ не добијају одговоре на постављена питања, као и да се донесени закључци са претходних састанка углавном не реализују. Речено је, такође, да поједине невладине организације, које су укључене у повратак и реконструкцију кућа, састанке ОРГ користе као полигон за властиту промоцију. Скренута је пажња појединцима да они, пре свега, представљају људе

који су их изабрали да учествују у ОРГ и да они тамо морају представљати заједнички интерес, а не лични. Учесници овог скупа као позитивне примере постојања ОРГ истакли су следеће: успостављање контаката са албанском заједницом на Космету; међусобну размену информација; упоз-

Детаљ са радних група

навање са тренутним приликама на терену, као и чињеницу да сами повратници могу учествовати у креирању амбијента за повратак. Предложено је да се непосредно пре одржавања састанака ОРГ изнађе могућност да се представници расељених лица састану како би могли заузети заједнички став приликом свог наступа на ОРГ. Затражено је, такође, да пре ОРГ обиђу места у која су се расељени вратили, како би имали увид у њихов тренутни статус и по потреби износили њихова мишљења на састанку ОРГ.

Дати су и предлози о томе како би требало да изгледа следећи сусрет оваквог типа. Затражено је од организато-

Зажжена улога Уније

Унија удружења расељених лица, њене чланице, као и представници ИРЛ, које је Унија селектовала за рад у ОРГ, имали су веома запажену улогу на овом семинару. Славица Милуновић је, у име Уније, првог дана на пленарној седници изнела преглед активности и улогу Уније у процесу подршке ИРЛ која учествују у раду ОРГ. Она је презентovala и главне препреке у раду ОРГ које је Унија идентификовала. Другог дана семинара Радмила Вулићевић је одржала презентацију о извештавању и ширењу информација са ОРГ. Посебан допринос чланови Уније дали су својим конструктивним предлозима приликом одржавања радионица, а већина њихових предлога нашла је своје место у закључцима овог семинара.

ра да наредни семинар буде одржан на простору Косова и Метохије; да буду присутни представници КФОР-а, UNMIK-а, UNHCR-а, и други чиноци који учествују у процесу повратка, а обавезно и општински службеници задужени за повратак. Учесници семинара сложили су се са предлогом да представницима који учествују у раду ОРГ треба дати одређену надокнаду, јер они одлазећи на састанке, изостају са редовних послова, што се финансијски одражава на ионако скромна примања која имају.

Поруке учесника

Ивана Милановић

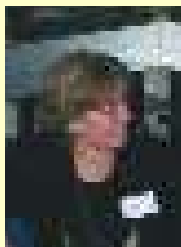
заменик менаџера пројекта у DRC-у

- Општинске радне групе (ОРГ) су једини форуми на Косову, на којима се на општинском нивоу разговара о повратку. Зато је и циљ овог дводневног тренинга био оснаживање капацитета самих учесника, односно, расељених лица која учествују у раду Општинских радних група. Драго ми је да смо на семинару имали и представнике локалне власти с Косова. Желим да нагласим да је цела ова акција, као и семинар, финансирана од стране UNHCR-а и Европске агенције за реконструкцију (EAR), каже Ивана Милановић.

Неџмије Калаба

пошторедседник СО Каменица

Остајте овде

Ми у Каменици не говоримо само о повратку, ваћ на томе активно радимо. Веома смо блиски с људима из нелбанских заједница, што се може видети и по њиховој заступљености у органима општине, која износи око 30 процената. Драго ми је да сам се на семинару сусрела са расељеним лицима из Каменице, али и Новог Брда, Гњилана и других места и на директан начин комуницирала са њима. Знам да расељени људи у Србији живе у својој домовини, са својим сународницима, али место где човек одрасте, где су му се родили очеви и прадедови, најлепше је место за живот, јер код своје куће је увек најлепше-, поручује расељеним лицима Неџмије Калаба, потпредседник СО Каменица цитирајући речи из песме Алексе Шантића "Остајте овде".

Тимоџи Хаднер

Шеф Регионалне канцеларије UNMIK-а за ѿвратак и заједнице у Призренском региону.

-Веома ми је драго што сам се на овом семинару сусрео са доста расељених лица из Призрена и околине. Овакви семинари су изузетно корисни, како за мене тако и за расељена лица, која су имали прилике да размене мишљења о стању на Косову, а крајњи резултат свега тога требало би да буде повратак. Након овог семинара, очекујем да ћу имати редовни контакт с расељеним лицима. Веома је битно да свако упућен у процес повратка, било то представници међународне заједнице, локалне невладине организације, већинска заједница и расељена лица раде на томе да процес повратка буде успешан, каже Хаднер.

Мирна Николић

Члан ОРГ Ново Брдо

-Жеља моје породице је да се вратимо у родно село Бостане. Надам се да ће се ускоро створити услови за повратак. Семинар на коме сам присуствовала управо томе доприноси, а мој предлог организаторима је да се одржи што више "иди-види" посета, јер недовољна информисаност о стању своје имовине је свакако један од основних узрока слабијег повратка, истиче Мирна Николић.

Љорик Мацуља

Координатор DRC-а за рад ОРГ

Повратници требају упорније да размишљају о повратку и ако желе да се врате требало би да то учине што пре. Безбедност на Косову је побољшана и верујем да ће бити још боља у будућности. Што се тиче повратника у села, они имају мултиетнички дијалог са својим комшијама Албанцима. Тиме се, при повратку, могућност евентуалних несугласица смањује. Што се семинара тиче, мислим да је овај до сада био најбоље организован и да морамо наставити са оваквим акцијама.

ФОТО ВЕСТ - ОБНОВЉЕН ДЕВИЧ

Манастир Девич, март 2004.

Манастир Девич, децембар 2004.

Рушевине манастира и црква сведоче о њиховим страдањима. Манастир Девич и његова историја говоре о мучеништву ове светиње, коју су рушили и која је опет васкрсавала.

Марта 2004. француски војници су имали само толико времена да хеликоптерима евакуишу сестринство. Манастир је опет био порушен, опљачкан и спаљен.

Али ништа није могло сломити сестринство да се одмах по смиривању не врате међу рушевине и почну обнову.

До манастирске славе, 15 децембра, оспособљена је црква и нови конак. А на славу се стекло пет владика, много монаха и монахиња, као и верног народа да са радошћу посведоче ново васкрсње старе светиње.

Манастир Девич, 15. децембар 2004.

РАСЕЉЕНА ЛИЦА НА МИТРОВСКЕ ЗАДУШНИЦЕ ПОСЕТИЛА ГРОБЉА ШИРОМ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

ПОШТОВАЊЕ БЛИЖЊИМА

Удружење "Срећна породица" из Ниша већ трећу годину за редом организује одлазак на задушнице на Приштинско гробље. Преко осамдесет расељених лица широм Србије, захваљујући овој организацији, 6. новембра на Митровске задушнице, посетило је гробове својих сродника и пријатеља, запалило свеће за покој душе и покушало да, колико је то било у њиховом могућностима, уреде гробове својих најмилијих.

Пун аутобус и једно комби возило у рану зору упутило се из центра Ниша ка административној граници на Мердарима. Већина путника задубљена у своје мисли прозбори тек коју реч, углавном на краћим паузама. Сазнавши да од Мердара нема пратње у аутобусу је завладао мук. У изреченим речима вође пута Радмиле Вулићевић, "да ли ови људи стављају свој живот изнад

смрти или је смрт оно што се поштује више од живота", очитује се пун смисао овакве акције. Било како било, стижемо без већих потешкоћа до гробља. На паркингу, уредно сређеном, за ову прилику, дочекује нас само неколико

полицајаца Косовске полицијске службе. Уз опречне коментаре путници из аутобуса упућују се према хумкама својих рођака. Стазе које одвајају парцеле релативно су чисте. На једном делу гробља трава је покошена, на другом она је изнимно висока, а коров око појединих гробова толико је изникао да им се једва може и прићи. Велики број спомен плоча је порушен. Видљиво је да нема крстача на гробовима оних којима породице нису успеле да подигну спомен обележја, већином сахрањеним 1998. и 1999. године. "Вероватно су и они "почишћени" приликом акције уређења гробља" прича нам једна жена, која је свом оцу, сахрањеном 1999. године, три пута доносила крст, али је и овај пут гроб затекла необележен и затрављен. Са Душанком Еминовић упућујемо се према тзв. јеврејском делу гробља, где су сахрањивани погинули и умрли при-

Велику помоћ удружењу "Срећна породица" у организацији овог пута, који је благословио владика Артемије, пружила је Канцеларија UNMIK-а за повратак и заједнице из Грачанице, као и руководство Косовског округа.

ликом ратних збивања. Она је у торби понела малену мермерну плочицу, нешто цемента, песка и воде, како би могла обележити место где јој је супруг покопан. У шипражу које је прерасло величину човека једва примећујемо Зору Амповски на гробу њеног ујака. И тако од хумке до хумке. Сваки гроб има своју причу, а оно што се на око не види, онај чемер у душама живих, што су тог

Четири пута годишње СПЦ је прописала посебне дане који су посвећени молитви за умрле. То су зимске, летње, михољске и митровске задушнице. Тада се излази на гробље, обавља парастос или помен, освећује се жито, прекађује гроб, пале се свеће за покој душа умрлих сродника и пријатеља и уређује гроб.

прелепог сунчаног дана походили гробље на Драгодану, је опомена да у природи постоји равнотежа између живота и смрти. Равнотежа коју треба поштовати. Полагано истиче предвиђено време боравка на гробљу. Људи се спорим кораком приближавају аутобусу док им погледи лете ка Приштини. Свом граду које стоји ту доле испод њих, а чини им се никад даљи.

Тешко до гробова

У Призрену и околним селима Средачке жупе, мештани су посетили гробове својих најмилијих. Прогнаним лицима из Призрена и околине, која се тренутно налазе на Брезовици, у посети градском гробљу придружили су се и становници Призрена који се након погрома од 17. марта налазе у бази KFOR-а у овом граду. Међу њима

нашли су се и сарадници удружења "Свети Спас". Призренско гробље је толико запуштено да се од шибља и корова једва успело доћи до гробова својих најмилијих. Помоћ у проналажењу хумки пружили су локални албански

полицајци, који нису могли остати равнодушни видећи у каквом се стању налази гробље. Догађај који је највише потресао све присутне је случај Златка Станковића, чија је мајка убијена 17. јуна 1999. године. Пошто од присутних лица, као ни локалног свештеника није успео сазнати место где му је мајка сахрањена Станковић је по православном обичају запалио свећу за покој душе, на првом гробу поред кога се налазио.

Још једно градилиште

Стајковце, село у Средачкој Жупи, општина Призрен, ових дана је велико градилиште. Уз подршку удружења "Свети Спас" и Норвешког савета за избеглице (NRC), протеклог месеца се у ово место вратило 36 интерно расе-

Стајковце, новембар 2004.

љених лица. Непосредно по њиховом повратку отпочела је изградња 20 породичних кућа. Захваљујући добрим временским условима, градња напредује убрзаним темпом, па се очекује да ће се до краја новембра све куће наћи под кровом, те да ће се убрзо из димњака новосаграђених кућа ове зиме дизати облаци дима. Повратници су више него задовољни будући да у плановима реконструкције стоји и асфалтирање сеоског пута и прилаза до сваке куће, што село никада није имало, а што ће живот учинити много подношљивијим. Инвеститор радова је немачка агенција ASB.

Порушени споменаци у Косово Пољу

Представници удружења "Божур" велику пажњу поклањају учествовању расељених лица на Општинским рад-

Општинска радна група, Косово Поље, новембар 2004.

ним групама. У овом месецу одржан је састанак подгрупе за повратак и Општинска радна група (ОРГ) у Косово Пољу. На овим састанцима присуствовала је Наташа Вујовић у својству члана ове радне групе. Према њеним речима на подгрупи је расправљано о повратку људи из Горњег Добрева и закључено да ће имплементација овог пројекта почети на пролеће. Представници Европске перспективе на ОРГ поднели су извештај о реконструкцији кућа, могућностима стицања доходака и побољшању

инфраструктуре. О сличним питањима говорили су и представници Ериксхалпена. Разговарало се и око реализације иди-види посета, као и о предлозима за израду нових концепт папира. Наташа Вујовић је поставила питање шта је урађено на реализацији пројекта чишћења гробља. Одговорено је да је овај пројект прошао и да је општина одобрила средства за то. Тек након ОРГ, приликом иди-види посете, средином новембра, утврђено је да је на месном гробљу срушено 23 споменика са чиме нису били упознати учесници овог састанка. По речима Вујовићеве српски представници инсистираће да се на следећој ОРГ о томе да шири информација и пронађу чиниоци тог вандалског чина.

Повраћај на своје

"Завичај за повратак" се интензивно бави активностима повратка на Косово и Метохију. Почетком месеца представници Удружења, заједно са људима из канцеларије

Крстић Чегомир, Томић Векомир и Силалетиновић Чегомир, Смаћ, новембар 2004.

Европске Перспективе, чије је седиште у Крагујевцу, испратили су на пут осам носиоца породичних домаћинства којима је ових дана отпочела изградња кућа у Белом Пољу код Пећи. Са њима је кренула и координатор овог пројекта за Србију Фења Приангелу. Средином месеца кренула је и прва група повратника у села Смаћ и Горњу Србицу у општини Призрен. Са овом групом испред Удружења пошао је и Станислав Захаријевић и сам повратник у Смаћ. Он се, заједно са члановима овог Удружења Бранком Недељковићем и Првишком Стојановићем, као и са Златком Маврићем из удружења "Свети Спас", интензивно залагао на стварању услова за повратак у ова два метохијска села. Захаријевић је по доласку на Космет рекао да је изградња кућа кренула, да су повратници добро смештени у селу Новаке и похвалио представнике ICMS-а на доброј организацији.

- Мало већа сарадња очекивала се од представника Општинске канцеларије за повратак, представника UNMIK-а и UNHCR-а у Призрену, што не би требало да представља препреку за наставак добре сарадње са наведеним организацијама, сматра Захаријевић и додаје да су без обзира на све повратници остали у чврстом уверењу да ће доле остати и опстати.

ИЗ РАДА ЧЛАНИЦА УНИЈЕ

ЈУГ ПОКРЕНИТЕ СВОЈ ПОСАО

Удружење "Југ" Краљево својим редовним активностима у жељи да изађе у сусрет расељеним лицима и да им пружи адекватну помоћ тренутно ради на реализацији четири пројекта.

"Покрените свој посао" је једна од важних активности удружења "ЈУГ", која се односи на развој малих и средњих предузећа у сарадњи са ACSDI/VOCA. Овим програмом пружа се помоћ породицама ИПЛ које се баве разним занатским пословима у износу од 2.800 \$, уз властито учешће од 25 процената. До краја децембра, треба припремити 30 бизнис планова и презентовати њих десет на месечном нивоу. Крајем прошлог месеца кренула је и испорука захтеваног алата

*Александар Грковић -
Извршни директор Југ-а*

У сарадњи са НВО "ЦИП - Хумана" Београд и НВО "Сфида" Призрен, под покровитељством CRS-а, организација "ЈУГ" тренутно ради на пројекту "Заједничка основа за повратак и реинтеграцију". Основна идеја овог истраживачког пројекта је да омогући што активнију улогу повратника, људи у локалној заједници, као и локалних органа власти у стварању што бољих услова за повратак расељених лица. Тренутне активности су везане на повратку расељених лица из Србије на простор општине Призрен и то у села Мушниково и Горње Село, али и за друга насеља врата повратка у овом програму нису затворена. "Југ" у сарадњи са Европском перспективом ради на селектовању 40 породица које желе да

се врате у Бело Поље поред Пећи, а своје активности проводе и кроз програм боље информисаности расељених лица у сарадњи са UNHCR-ом.

СВЕТИ СПАС ПРИОРИТЕТ - ПОВРАТАК У УРБАНУ СРЕДИНУ

Покретачки мото у раду удружења "Свети Спас" од самих почетака његовог рада је повратак. Пре свега у урбане средине. Слободно кретање расељених лица улицама Призрена, пореметили су, нажалост, мартовски догађаји у овом граду. Интезивном активношћу Удружења и безрезервној помоћи Норвешког савета за избеглице (NRC), као и канцеларији UNHCR-а у Призрену кроз реализацију иди-види посета, расељена лица ових дана поново шетају градом, пију воду са Шадрванске чесме, прелазе камени мост, посећују своје разрушене домове. Уз подршку и активност Удружења у село Стајковце прошлог месеца враћено је 32 лица и започела изградња 20 кућа. У новембру је отпочела реконструкција осам кућа за повратнике у село Смаћ и Горњу Србицу. Дијапазон активности Удружења је врло широк, од пружања бесплатне правне помоћи коју подржава Међународна православна добротворна организација (ИОСС), до UNHCR-овог пројекта побољшања информисаности. Поред ових пројекта, без било какве финансијске помоћи, реализују се дечије креативне радионице, издаје интерни информативни билтен и пружа подршка партнерским организацијама. У две канцеларије у Београду и једној на Брезовици ради 12 сарадника, а о свим активностима Удружења заинтересовани корисници могу добити информације на веб сајту www.svetispas.org.yu.

Оснивачи и чланице Уније

Божур - Смедеревска Паланка,
Карађорђева 58, тел. 026/ 313-893
e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије- Београд
Македонска 25
тел.: 011/ 3373-841
e-mail: gkim@eunet.yu
www.glaskim.co.yu

Завичај за Њоврашак- Крагујевац
Карађорђева 17
тел.034/ 333-219
e-mail: zavicpo@infosky.net

Југ - Краљево, IV Краљевачки
Батаљон, ламела, Кеј Д, локал 10
тел. 036/334-064
e-mail: agrkovic@yahoo.com

Свети Спас- Београд
Балканска 25 и Македонска 25
тел.011/ 686-161 011/ 3373-834
e-mail: svetspas@eunet.yu
www.svetispas.org

Срећна Породица- Ниш,
Душанов Базар, купола, локал 223
тел. 018/ 547-184
e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија - Београд, извршна канцеларија
Трг Николе Пашића 9/7
тел: 011/3398-705
e-mail: unijakm@eunet.yu
www.unijairl.org

Унија - Канцеларија у Звечану
Бубе Михајловић бб
тел: 028/665-150
e-mail: unija.zvecan@sezampro.yu

УНИЈА БИЛТЕН- Главни и одговорни уредник: Жељко Ђекић; Уређивачки одбор: Бранислав Скробоња (председник), Александар Грковић и Златко Маврић (чланови); Технички уредник: Зоран Ђуричанин; Фотографије: Унија, Глас Косова и Метохије, Свети Спас, Александрија, Прави одговор.
Адреса редакције: Трг Николе Пашића 9/VII, 11000 Београд, тел/факс: 011/339-87-05; e-mail: unijakm@eunet.yu
Штампа: "Флеш", Земун; Тираж: 4000 примерака; Бесплатан примерак